

JOAN F. MIRA

*“Cal que molts
sàpiguen molt sobre
molt poc:
sobre tal partícula
elemental, sobre tal
comportament d’una
molècula, sobre tal
aspecte del comerç al
segle XIII, sobre tal
manuscrit de tal autor.
Perfecte:
resignadament
perfecte, què hi farem.
Allò que s’ha acabat,
però, allò que sembla
impossible, és que
algú sàpiga molt
sobre moltes coses.
I això era Miquel
Batllori: l’últim que
sabia tant, i sobre
tantes coses, que ja
ens semblarà per
sempre inconcebible”*

Elogi a la saviesa

La mort del pare Batllori em va sorprendre fora de casa, amb els papers setmanals ja escrits, i lluny de l’abast de periodistes que, després ho vaig saber, telefonaven inútilment per recollir, com és ritual, algunes paraules sobre l’insigne desaparegut. A Alacant, on donava un curs concentrat de doctorat (“Els Borja i la cultura del Renaixement”), els estudiants em van transmetre la notícia i em van demanar que els parlara uns minuts sobre el gran home mort. Era una cosa que ja no n’hi ha, els vaig dir, era un dels últims savis de la terra. Es van quedar una miqueta astorats: potser esperaven que els diguera que Miquel Batllori era un gran historiador, un erudit il·lustre. Però de grans historiadors encara en queden, pocs però en queden. D’erudits, filòlegs, coneixedors profunds d’aquest o aquell període de la literatura, l’art o la cultura, també n’hi ha, i pareix que no s’acaben, lloat siga Déu. De savis, però, tinc la trista impressió que ja no en queda cap. Deu ser que s’ha acabat el seu temps, l’època històrica que començà amb el Renaixement i que potser ja arriba al seu final: els savis són, i tant se val si algun expert no hi està d’acord, un producte de la cultura moderna, que ve precisament del temps dels Borja, dels anys de Nicolau de Cusa, Pico della Mirandola, Lorenzo Valla, Copèrnic o Leonardo da Vinci. D’aquells que es definien com a filòlegs perquè pensaven en el sentit del llenguatge, o com a filòsofs perquè pensaven en el sentit dels homes i del món. El pare Batllori, molt sàviament, era massa modern per creure en la “postmodernitat”. O no hi volia creure, com no hi crec jo: si haguera estat menys elegant de gest i de paraula (però llavors no hauria estat ell mateix), hauria dit que creure’s postmodern és una insigne collonada. I no estic al·ludint, ara, a la saviesa com a forma de vida, *sagesse* o beatitud (fa poc en parlava, en aquesta mateixa pàgina), sinó com a integració dels coneixements humans, com a sapiència, com a expansió generosa del saber. Potser el jesuïta Batllori creia encara en la clàssica combinació, per a ell possible, de la raó i la fe, però això no està a l’abast dels llecs. Em deia un dia que ell, cada any, feia els seus exercicis espirituals, es purificava, mirava de santificar-se una miqueta, i després tornava reforçat a les ocupacions seculares. Ja dic que això no està a l’abast de tots, i menys encara fer-ho amb aquell punt d’ironia inexhaurible. Com en la carta que li va escriure a Joan Fuster, amb motiu de la mort de la mare de l’escriptor de Sueca, on acaba recordant la necessitat de la transcendència per afegir (citaré de memòria): però de transcendència, com la roba dels biquinis, la justa i prou. I això era Miquel Batllori, professional de la saviesa.

Penseu, els deia jo, doncs, als estudiants d’Alacant, que el món de l’acadèmia, de la universitat, de la ciència, és ara camp exclusiu dels especialistes, ja no dels savis. Que ja no hi pintem res els qui hem volgut saber un poquet de moltes coses. Que només compten, a tots els efectes, els qui pretenen saber moltíssim d’aquella mínima parcel·la que només els interessa a ells i a alguns col·legues. I em sembla de primera: cal que molts sàpiguen molt sobre molt poc: sobre tal partícula elemental, sobre tal comportament d’una molècula, sobre tal aspecte del comerç al segle XIII, sobre tal manuscrit de tal autor. Perfecte: resignadament perfecte, què hi farem. Allò que s’ha acabat, però, allò que sembla impossible, és que algú sàpiga molt sobre moltes coses. I això era Miquel Batllori: l’últim que sabia tant, i sobre tantes coses, que ja ens semblarà per sempre inconcebible. Ningú, com ell, no hauria explicat les onze lliçons que hauria impartit si hagués rebut el doctorat *honoris causa* d’onze universitats una a una, i no totes alhora. Ningú, com ell, l’última vegada que vam estar junts, ara fa alguns mesos, davant d’una petita ministra de Cultura, no hauria pronunciat, malalt i amb veu ja incerta, un discurs tan cert sobre Gracián, posem per cas. Posem per cas, perquè podia haver estat un altre cas: mil casos. I això, per dissort nostra, s’ha acabat.